

بررسی نقش کارگزاران بین‌المللی بیمه و دولت‌ها در شیوه انتقال ریسک و فرایند بیمه‌گری محصولات کشاورزی (تجربه چند کشور و کارگزار برگزیده)

احسان جلالی لواسانی*

چکیده

محصولات کشاورزی در هر کشوری، با توجه به سطح تولیدات و تنوع آن و همچنین گستردگی مناطق آب‌وهوایی و زمینهای مستعد برای پرورش محصول، متفاوت است و بر اساس این تفاوتها، سطح زیر کشت و همچنین پرورش دام و طیور و تنوع محصولات، و روشهای تولید محصول، تغییر می‌یابد و متناسب با این تغییرات، اشتغال هر بخش نیز، دچار تغییر و تحول می‌شود.

همین عوامل پیشگفته می‌تواند، زمینه‌ساز پدید آمدن ریسک برای بخش کشاورزی در هر منطقه باشد و از آنجا که بسیاری از محصولات کشاورزی به علت‌های گوناگون دیگر، از جمله وقوع بلاهای طبیعی (سیل، توفان، تگرگ و مانند آنها)، آفت‌ها و بیماری‌ها و همچنین، نبود توجه به شاخصهای اقتصادی و برنامه‌ریزی‌های درست نیز، همواره در برابر ریسک قرار دارد و می‌تواند به زیان اقتصادی چشمگیری بینجامد، بنابراین می‌باید مورد توجه ویژه قرار گیرد و راه‌های کنترل و ارزیابی چنین ریسک‌هایی، شناسایی شود.

باتوجه به خسارتهای برخاسته از وقوع خطر به علت هریک از عوامل مطرح شده و جبران ناپذیر بودن آن، در این مقاله ضمن نیم‌نگاهی به نقش و جایگاه بیمه محصولات کشاورزی و اهمیت آن در توسعه اقتصادی، فرایند بیمه‌گری و انتقال ریسک و چگونگی زیر پوشش رفتن محصولات کشاورزی نیز با توجه به جایگاه و ضرورت آن، مورد ارزیابی قرار گرفته و با توجه به حجم خسارتهای پدید آمده در این بخش، نقش کارگزاران بین‌المللی بیمه و همچنین دولت‌ها در بیمه کردن این محصولات با در نظر گرفتن تجربه کشورهای مورد مطالعه، به عنوان یکی از راه‌های کنترل ریسک و کاهش خسارت، تجزیه و تحلیل شده و عوامل مؤثر بر توسعه بیمه محصولات کشاورزی و راه‌های برخورد با ریسک‌های موجود نیز، با توجه به شاخصهای مطرح از سوی بیمه‌گران بین‌المللی در این بخش، بررسی شده است.

کلیدواژه‌ها:

ریسک، بیمه محصولات کشاورزی، بیمه اتکایی، راهبرد بیمه‌ای، اعتبار بیمه‌ای، بیمه‌گذار، بیمه‌گر.

بیمه و
کشاورزی

سال نهم
شماره ۳۱ و ۳۲
۱۳۹۱

مقدمه

بخش کشاورزی در کشور ما، همواره از دیرباز، از اهمیت راهبردی یا استراتژیک برخوردار بوده و در گذر زمان، موجب تعادل در بسیاری از زیرمجموعه‌های اجتماعی و اقتصادی شده است.

امروزه این بخش به تنهایی، بیش از یک چهارم تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص داده است و پس از نفت که به هر روی، ضریب ماندگاری آن محدود است، با پتانسیل نامحدود در سرزمین پهناور ایران، ضامن پایداری و ماندگاری کشور، به شمار می‌آید.

با وجود کمبودهای فراوان، به طور متوسط، بیش از ۳۵ درصد از صادرات غیر نفتی کشور، دستاورد توان بخش کشاورزی است. از نظر تصدیگری نیز، بخش کشاورزی در شمار بخش غیر دولتی و خصوصی قرار دارد. حتی در دورانی که دولت، مالک مطلق بیشتر داراییهای کشور بوده، بخش کشاورزی از این قاعده انحصاری جدا بوده و به صورت خانوادگی و خصوصی هم اداره می‌شده است. بررسیها نشان می‌دهد، بیش از ۲۸ درصد از جمعیت ایران در این بخش فعال است و به دلیل توان خوداتکایی و وابستگی محدود به خارج از کشور، در حاشیه امنیت کشور قرار می‌گیرد و از همین‌رو پرداختن به آن، دارای اهمیت است.

در قانون بیمه ایران که مصوب سال ۱۳۶۱ است، به بیمه کشاورزی اشاره شده است (بند ۳ ماده ۲۲)، ولی در هفتاد سال گذشته، چه در دوره‌ای که بیمه به طور جامع در اختیار شرکتهای خصوصی بود و چه پس از انقلاب که بیمه بازرگانی در انحصار مطلق دولت قرار گرفت، مؤسسه‌های بیمه، به‌ندرت و آن هم به صورت بسیار کوتاهمدت، به فعالیت در حوزه کشاورزی توجه نشان داده‌اند.

از این‌رو، پرداختن به نقش دولت در بیمه کردن محصولات کشاورزی و همچنین بررسی تجربه‌های دیگر کشورها و راهکارهای موجود در چگونگی تحقق این رویداد می‌تواند در بهبود بخشیدن به وضعیت تولیدات کشاورزی و ساختار بیمه‌ای آن اثربخش باشد که در این مقاله تلاش شده است تا به این موضوع پرداخته شود.

فصلنامه
پژوهشی

اهمیت موضوع و طرح مسئله

بیمه محصولات کشاورزی، جاذبه‌های لازم را برای بخش خصوصی صنعت بیمه ندارد؛ زیرا آنها به تنهایی نمی‌توانند خسارتهای احتمالی برآمده از وقوع خطر در این بخش را جبران کنند و عملیات بیمه‌ای آن را به اجرا درآورند و یا گرایش به فعالیت در این رشته را ندارند؛ بنابراین دخالت دولت در مطالعه، طراحی و اجرای برنامه بیمه کشاورزی گریزناپذیر است و با ارائه تسهیلات لازم دولتی در صورتی که نقش و وظایف هر سازمان به روشنی بیان و تعریف و تبیین شود، می‌توان امیدوار بود که بیمه کشاورزی امکانپذیر است.

شماری از کشورها، مؤسسه‌هایی همچون مؤسسه بیمه سپرده و شرکت تضمین اعتبارات (هندوستان) و طرح بیمه تضمین اعتبارات کشاورزی (نیجریه) را به منظور تشویق مؤسسه‌های مالی برای تضمین بازپرداخت اعتبارات کشاورزی تأسیس کرده‌اند. ولی گفتن این نکته لازم است که در درجه نخست، کدام یک از روشهای پیاده شده در اجرا توانسته است، گامی مثبت در راستای رسیدن به هدفهای اساسی و حمایت از بیمه‌شدگان طی کند؟ به دیگر سخن، پوشش مناسبی را برای بیمه‌گذاران و همچنین جبران خسارتهای برآمده از وقوع خطر پیرامون مورد بیمه را پدید آورد؟ در درجه بعد، پاسخ به این پرسش دارای اهمیت است که آیا الگوی به کار رفته، با توجه به وضعیت آب‌وهوایی و اقلیم کشور و هماهنگی با قوانین و آیین‌نامه‌های داخلی، اجرا شدنی است (۳).

با توجه به این نکته، بخش کشاورزی، چنانکه در مقدمه نیز بدان اشاره شد، در برابر ریسکهای گوناگونی است و در صورت پدید آمدن هریک از ریسکهای مطرح شده، خسارتهای چشمگیری به این بخش وارد می‌شود که چگونگی جبران این خسارتها و انتخاب بهترین شیوه جبران خسارت، با توجه به هزینه‌های به وجود آمده و زیانهای برخاسته از آن و تأثیرهای آن بر اقتصاد کشور، بسیار اهمیت دارد و پاسخ به این پرسش نیز که نقش عوامل بیمه‌گر در پوشش چنین ریسکهایی چیست؟ درخور توجه است.

چنانکه پیشتر یادآوری شد، با توجه به اهمیت بخش کشاورزی در اقتصاد کشور و تنوع محصولات کشاورزی و همچنین وابستگی دامپروری، پرورش دام و طیور به آن، وقوع هریک از ریسکهای شناسایی شده در این بخش، زمینه پدید آمدن خسارتهای جدی را به بخشهای اقتصادی فراهم می‌کند، بنابراین از آنجا که یکی از شیوه‌های رایج در برخورد با ریسک، انتقال آن است و این مهم از راه عملیات بیمه‌ای فراهم می‌شود، ضرورت توجه به آن از اهمیت بسیاری برخوردار است و چنانکه گفته شد با توجه به گستردگی خسارتهای برآمده از وقوع خطر و سازوکار اجرایی بیمه در زیرپوشش قرار دادن ریسکهای بزرگ که از عملیات بیمه اتکایی استفاده می‌شود، در بیمه محصولات کشاورزی نیز این روش از کارایی بالایی برخوردار است و از این رو، توجه به آن توصیه می‌شود.

ضرورت توجه به بیمه کردن محصولات کشاورزی

تهیه پوشش بیمه‌ای که موجب افزایش تأمین و گستردگی حمایت از کشاورزان است، بسیار مشکل و گران است؛ از همین رو، کمتر بیمه‌گری به دلیل غیراقتصادی بودن فعالیت در این حرفه، گرایش به ارائه چنین پوششها و حمایتهایی به بیمه‌گذاران دارد.

در حالی که بیمه، یک راه افزایش ظرفیت برای بیمه‌گر است؛ اما گرفتن بیمه برای محصولات زراعی از بازارهای بیمه داخلی و بین‌المللی، ممکن است دشوار باشد و اگر دشوار هم نباشد، نرخ آن به طور معمول بالاست. زیرا بیمه‌گران بین‌المللی به دلیل ناآشنایی برخی از بیمه‌گران با خطرهای کشاورزی و نداشتن گروههای کارشناسی دقیق و نبود ارزیابی مناسب ریسک از سوی بیمه‌گران اولیه، ناچارند، نرخ خود را بالا ببرند.

همچنین به دلیل همین ناآشنایی، بسیاری از آنها، تنها بر اساس نوعی از قرارداد در چارچوب پوشش اتکایی، زیر عنوان مازاد خسارت^۱ بر اساس حادثه عمل می‌کنند و

۱. چنانچه خسارت بیش از تعهدات بیمه‌گر اولیه در بیمه‌نامه باشد، بیمه‌گراتکایی نسبت به جبران خسارت اقدام می‌کند (Axcese of Loss).

به طور معمول از پذیرفتن بیمه اتکایی بر اساس سهم یا نسبت، می‌پرهیزند، زیرا در بسیاری از موارد، ضریب وقوع خسارت بالاست و در عمل، ریسک آنها دارای خصوصیتها و شرایط ریسک بیمه‌پذیر نیست و به دلیل ضریب اهمیت محصول موردنظر در اقتصاد کشور، صنعت بیمه و صندوق بیمه کشاورزی، ناگزیر به اجرای پوشش بیمه‌ای برای آن است (۱).

توجه به این امر، از اهمیت بالایی برخوردار است و در بسیاری موارد از آن محصولات به عنوان محصول راهبردی یا استراتژیک یاد می‌شود. در جدول شماره ۱، پوشش بیمه محصولات راهبردی تعدادی از کشورهای مورد مطالعه برای توضیح بیشتر آورده شده است.

جدول شماره ۱: پوشش بیمه محصولات راهبردی کشاورزی

نام کشور	نام محصول	ملاحظات
بنگلادش	برنج	در سطح محدود - آزمایشی در حال اجراست (اجباری)
هندوستان	برنج	در سطح ملی در حال اجراست (اجباری)
ژاپن	برنج	در سطح ملی در حال اجراست (اجباری)
فیلیپین	برنج	در سطح ملی در حال اجراست (اجباری)
سريلانكا	برنج	در سطح ملی در حال اجراست (اجباری)
تایلند	برنج	در سطح محدود - آزمایشی در حال اجراست (اجباری)
جامائیکا	موز - نارگیل	در سطح ملی حالت کاملا اجباری دارد
استرالیا	موز - سیب	در سطح منطقه غرب استرالیا ضمانت اجرایی دارد (اجباری)
زلاندنو	کیوی	در سطح ملی در حال اجرا بوده و اجباری است

برگرفته از: صندوق بیمه کشاورزی، گزارشهای معاونت نظارت و ارزیابی، ۱۳۸۳

بیمه و
کشاورزی

سال نهم
شماره ۳۱ و ۳۲
۱۳۹۱

در زمینه نوع پوشش بیمه (تمام خطر، خطرهای مشخص) و ارتباط آن با مقوله بیمه‌گری باید گفت که بیمه کشاورزی، تنها در مواردی درخور ارائه است که مدیریت اجرا و عملیاتی، از هر نظر مناسب و قدرتمند بوده و ظرفیت فنی شرکت‌های بیمه‌گر در حدی باشد که بتواند پورتفوی رضایت‌بخشی برای دوره‌های پیاپی فراهم آورد.

بیمه‌گران داخلی و بین‌المللی، چندان گرایش به سرمایه‌گذاری در شرکت‌های بیمه‌ای که به علت ضعف فنی مدیریت، خارج از مرزها عمل می‌کنند و دارای وضع حساسی هستند و در زمان وقوع فاجعه‌های طبیعی با پرداخت‌های ارزی کلان روبه‌رویند، نشان نمی‌دهند، و تا جایی که می‌شود، از پذیرش ریسک این‌گونه بیمه‌گران و یا مشارکت در ریسک آنها، پرهیز می‌کنند و تمایل چندانی به ارائه پوشش بیمه‌ای نیز نشان نمی‌دهند.

طبیعی است که در این شرایط، بیمه‌گران بین‌المللی، تنها می‌توانند خدمات اتکایی را آن هم به شرکتها و برنامه‌های دارای چارچوب مدیریت محکم و منطقی و برخوردار از حد توانگری مناسب، ارائه دهند، در همین راستا، داده‌های جدول شماره ۲، به مقایسه تعدادی از کشورهای اروپایی، آسیایی، آفریقایی و آمریکایی پرداخته است که در ارائه پوشش‌های بخش کشاورزی و از راه بیمه اتکایی فعالیت می‌کنند.

همانگونه که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود، در فرایند و سازوکار بیمه اتکایی بسیاری از کشورها، بخش دولتی و در برخی از موارد نیز، بخش دولتی در کنار بخش خصوصی، اقدام به بیمه محصولات کشاورزی کرده‌اند و در برخی از کشورها نیز، بیمه‌گران بین‌المللی به عنوان بیمه‌گر اتکایی وارد عمل شده‌اند. برای نمونه، کشور زامبیا (ردیف ۱۸) که شرکت بیمه اتکایی مونیخ را به عنوان بیمه‌گر اتکایی برگزیده و نیز، کشور موریس (ردیف ۲۰) که بیمه اتکایی لندن را به عنوان بیمه‌گر اتکایی در این بخش معرفی کرده و ریسک بیمه‌ای آن را زیر پوشش قرار داده است (۸).

جدول شماره ۲: مقایسه تعدادی از کشورهای اروپایی، آسیایی، آفریقایی و آمریکایی از نظر ابزار و نوع بیمه در بخش کشاورزی

ردیف	نام کشور	ابزار بیمه اتکایی	نوع بیمه اتکایی
۱	اسپانیا	بخش دولتی + بخش خصوصی	STOPLOSS
۲	سوئد	دولتی	N/A
۳	ترکیه	بیمه اتکایی ملی (دولتی) و بین‌الملل (بخش خصوصی)	STOPLOSS
۴	مجارستان	بخش خصوصی	STOPLOSS
۵	قبرس	بخش دولتی	N/A
۶	بلژیک	بخش خصوصی	مزاد خسارت
۷	هلند	بخش خصوصی	STOPLOSS
۸	انگلستان	بخش دولتی + بخش خصوصی	N/A
۹	سوئیس	بخش خصوصی	STOPLOSS
۱۰	پرتغال
۱۱	لهستان	مراکز
۱۲	فرانسه	بخش خصوصی	STOPLOSS
۱۳	استرالیا	بیمه اتکایی خصوصی + دولتی	STOPLOSS
۱۴	شیلی	بخش خصوصی ملی + شرکتهای اروپایی	به تناسب مزاد حد
۱۵	زلاندنو	شرکتهای خصوصی ملی + اروپایی ۵۴ مرجع اتکایی در ۱۵ کشور	سه‌میه خسارتهای حد
۱۶	نیجریه	بخش دولتی + بخش خصوصی	STOPLOSS
۱۷	زیمباوه	بخش خصوصی	سه‌میه خطرهای خاص + زیان مزاد
۱۸	زامبیا	شرکت اتکایی مونیخ (بین‌المللی)	STOPLOSS
۱۹	تونس	بیمه اتکایی خاص خطرهای آتشسوزی و تگرگ	STOPLOSS
۲۰	موریس	شرکت بیمه اتکایی لندن (بین‌الملل)	مزاد خسارت
۲۱	ژاپن	بخش دولتی	مزاد خسارت
۲۲	اسرائیل	بخش دولتی + شرکتهای اروپایی و امریکایی	STOPLOSS
۲۳	چین	بخش دولتی	N/A
۲۴	پاکستان	بخش خصوصی	STOPLOSS
۲۵	کلمبیا	بخش خصوصی (بین‌المللی)	مزاد خسارت
۲۶	جامائیکا	بخش خصوصی (شرکتهای انگلیسی)	مزاد خسارت
۲۷	ایران	بخش دولتی	کاملا دولتی

بیمه و کشاورزی

سال نهم
شماره ۳۱ و ۳۲
۱۳۹۱

اطلاعات لازم در فرایند بیمه‌گری در سطح بین‌المللی در بخش کشاورزی

برای ارائه پوشش بیمه در سطح بین‌المللی، بیمه‌گران، به طور معمول، اطلاعات زیر را درخواست می‌کنند:

- مشخصات کامل بیمه‌گذار و شرکت بیمه مربوط
- نوع محصول که پوشش بیمه‌ای برای آن درخواست شده است
- منطقه جغرافیایی و گستره آن
- تجزیه و تحلیل ریسک و داده‌های آماری مهم مربوط
- مبنای غرامت و ارزیابی خسارت
- میزان حق بیمه و وجود هرگونه موارد کاستنی
- خلاصه شرایط و تعهدهای بیمه‌نامه
- شیوه مدیریت و اداره شرکت بیمه

آنگاه، پس از به دست آوردن اطلاعات لازم، شرایط و محدودیت‌های مشخصی را در قرارداد بیمه که به طور معمول به صورت قرارداد بیمه اتکایی است، می‌گنجانند و سپس به پذیرش ریسک در چارچوب آن قرارداد می‌پردازند.

فصلنامه
پژوهشی

نقش دولت در بیمه کردن محصولات کشاورزی

از آنجاکه بسیاری از خطرهای بیمه شده در نظام بیمه دولتی، به طور ساختاری بیمه‌ناپذیرند و یا وقوع آنها چنان رایج است که زیرپوشش قراردادن آنها در چارچوب بیمه، گران تمام می‌شود (همانند بیمه محصولات کشاورزی) و در صورت حمایت بیمه‌ای نیز، برای جبران خسارت باید، هزینه هنگفتی به عنوان یارانه یا سوبسید، از سوی بیمه‌گران پرداخت شود، از همین رو، گهگاه بیمه‌گر، بویژه در سالهایی که زیان برخاسته از پدید آمدن خطر زیاد باشد، خود را بیمه اتکایی می‌کند. دولت نیز در چنین شرایطی، کمتر بیمه‌گر را وادار به بازپرداخت وجوه برآمده از جبران خسارت می‌کند؛ به استثنای مواردی خاص (مانند ایالات متحد آمریکا و کانادا) که در این موارد نیز، بر

اساس مذاکره با کارشناسان شرکت یا صندوق بیمه محصولات کشاورزی، سرانجام دولت به عنوان بیمه‌گر اتکایی نهایی مطرح است؛ به غیر از موارد کمیاب که شرکت‌های بیمه‌گر به دلیل حجم کم خسارت و توان مالی بتوانند از عهده پرداخت خسارت برآیند و آن را پرداخت کنند (۸).

به دیگر سخن، دولت به عنوان بیمه‌گر اتکایی نهایی، بیمه‌گذار و شرکت بیمه را زیر حمایت خود قرار می‌دهد. در واقع، دولت با پرداخت یارانه به بیمه‌گذار، بخشی از هزینه‌های بیمه‌ای بیمه‌گذار (حق بیمه) را پرداخت می‌کند و از سوی دیگر در هنگام پدید آمدن خسارت، خود به عنوان بیمه‌گر اتکایی، خسارت رخ داده را پوشش می‌دهد. برای آنکه بیمه‌گر نیز بتواند، بدون حمایت دولت از نظر مالی روی پای خود بایستد، باید میزان متوسط مخارج سالانه خود یعنی غرامتها به اضافه هزینه‌های اجرایی را پایینتر از ارزش متوسط حق بیمه‌هایی که از کشاورزان می‌گیرد، نگاه دارد.

در صورتی که متوسط هزینه‌های اجرایی را با (A)، متوسط غرامتها را با (I) و متوسط مبلغ حق بیمه‌های گرفته شده از کشاورزان را با (P) نشان دهیم، نسبت (A+I) به (P)، که آن نیز با (Z) نشان داده می‌شود، باید کوچکتر از یک باشد تا بیمه‌گر از نظر مالی بتواند به کار ادامه دهد و فعالیت بیمه‌ای پایدار ارائه کند و به عبارتی:

$$\left(Z = \frac{A+I}{p} < 1 \right)$$

$$Z = 1 < (\text{حق بیمه دریافتی از کشاورزان}) / (\text{هزینه‌های اجرایی} + \text{متوسط غرامتها})$$

نکته درخور توجه در این زمینه آن است که بیمه محصولات زراعی و دامی، همواره در برآوردن این شرایط ناکام می‌ماند و نسبت معرفی شده نوعاً بزرگتر از یک است. پیداست که بدون انتقال وجوه هنگفت دولتی، بیمه‌گران نمی‌توانند به بقای خود ادامه دهند. بر این اساس در سالهای (۸۰-۱۹۷۵) به عنوان نمونه در برزیل برای هر دلار حق بیمه گرفته شده، ۳/۸۵ دلار خسارت پرداخت شده است. تجربه کاستاریکا و

بیمه و
کشاورزی

سال نهم
شماره ۳۱ و ۳۲
۱۳۹۱

مکزیک نیز همینگونه است. در این راستا، جدول شماره ۳، نتایج مالی بیمه محصولات کشاورزی را در هفت کشور جهان نشان می‌دهد که در آن میانگین حق بیمه گرفته شده از کشاورز (P)، هزینه‌های اجرایی (A)، میانگین غرامتها (I) است. در این جدول، هفت برنامه بیمه محصولات کشاورزی آورده شده است.

جدول شماره ۳: کارکردهای مالی هفت برنامه بیمه محصولات کشاورزی در هفت کشور جهان

نام کشور	نام سازمان بیمه‌گر	دوره بیمه‌ای	I/P	A/P	A+I/P
برزیل	PROAGRO	۱۹۷۵-۸۰	۳/۶۲	۰/۲۳	۳/۸۵
کاستاریکا	INS	۱۹۷۰-۸۲	۴/۰۷	۰/۲۸	۴/۳۵
اسرائیل	INFRA	۱۹۶۷-۷۶	۱/۴۴	۰/۰۹	۱/۵۳
ژاپن	وزارت کشاورزی	۱۹۴۷-۷۷	۱/۴۸	۱/۱۷	۲/۶
مکزیک	ANAGSA	۱۹۶۳-۸۷	۱/۹۶	۰/۲۷	۲/۲۳
فیلیپین	PCIC	۱۹۸۱-۸۹	۳/۵۵	۱/۷۸	۵/۳۲
ایالات متحد	FCIC	۱۹۸۰-۸۸	۲/۰۳	۰/۵۱	۲/۵۴

برگرفته از: منبع شماره ۱۰

چنانکه مشاهده می‌شود، در هر هفت کشور مورد مطالعه، نسبت پیشگفته، بزرگتر از یک است و این امر بیمه کردن محصولات کشاورزی را با چالش روبه‌رو می‌کند. گفتنی است، شرکت‌های خصوصی نیز با توجه به بررسی‌های انجام گرفته، به جز موارد کمیاب و آن هم در یک شرایط ویژه و فقط در مورد یک محصول خاص، توان بیمه‌گری دارند.

اکنون با توجه به آنچه گفته شد، می‌توان بیان داشت که اگر یارانه لازم باشد، چارچوب آن می‌باید به گونه‌ای دقیق طراحی شود که جلوی هدر رفتن منابع را بگیرد. همچنین منابع آن هم باید به طور کامل مشخص باشد.

اگر دولت هم می‌خواهد بیمه اتکایی را اجرا کند، شرایط آن باید به طور کامل معلوم باشد تا از احتمال غفلت و بی‌توجهی بیمه‌گران جلوگیری کند و از این راه، همه خسارتهای

وارد شده را به شیوه‌ای درست مورد ارزیابی قرار دهد و ارزیابی نشدن درست خسارتها را به حساب عوامل قهری طبیعی نگذارد و باعث ضرر و زیان نشود (۶).

جدول شماره ۴: انواع ریسک از نظر امکان بیمه شدن

نوع ریسک	تواتر ریسک	شدت ریسک
ریسک مطلوب بیمه‌ای	کم	کم
ریسک با قابلیت بیمه شدن	کم	زیاد
ریسک با قابلیت بیمه شدن	زیاد	کم
ریسک نامناسب برای بیمه	زیاد	زیاد

برگرفته از: داده‌های پژوهش

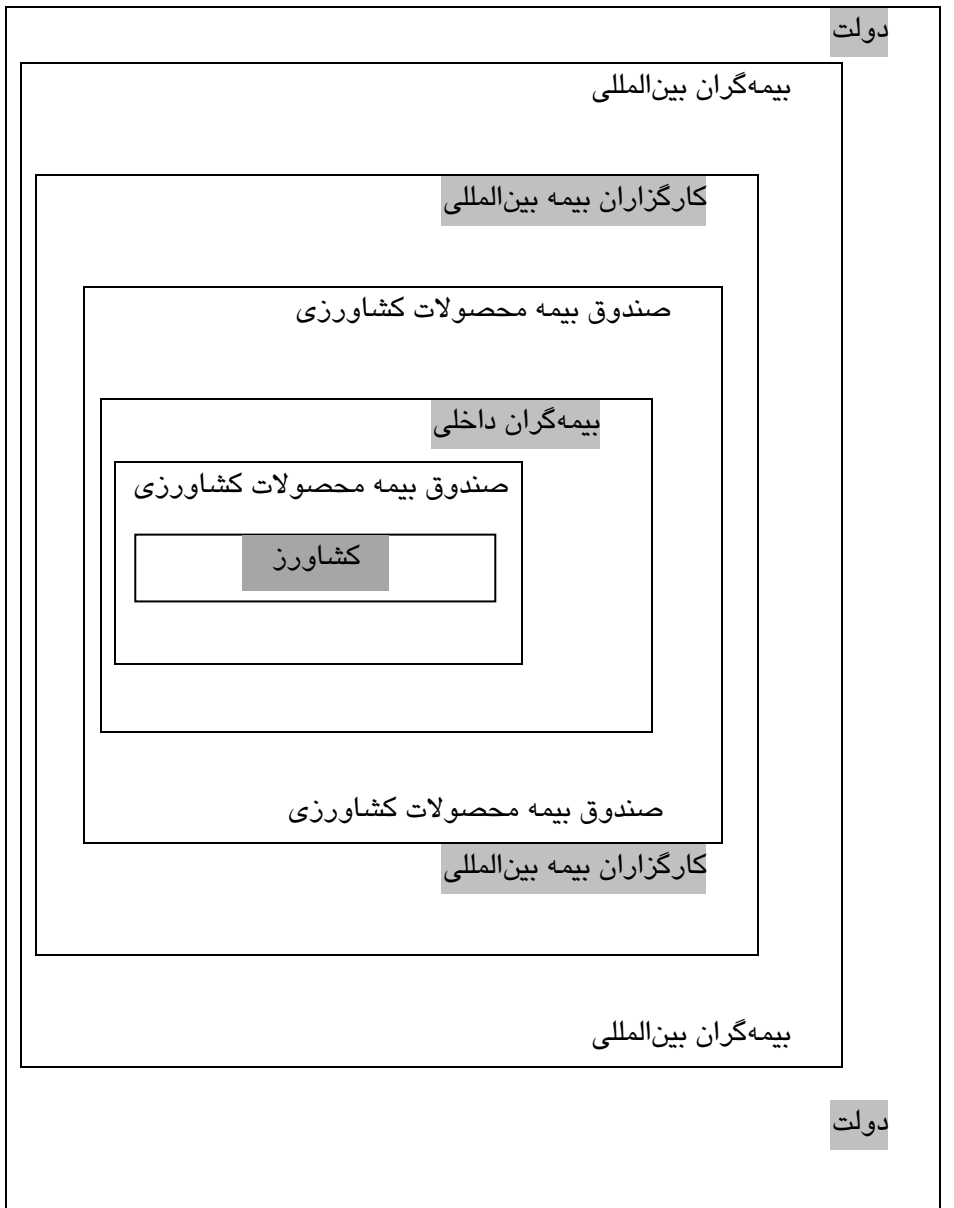
بیمه و
کشاورزی

سال نهم
شماره ۳۱ و ۳۲
۱۳۹۱

همچنین دولت می‌باید، منبع انباشت ذخایر بیمه‌ای را از پیش در نظر گرفته باشد و راه‌های تأمین خسارتهای فاجعه‌بار را پیشبینی کند، این منبع انباشت ذخایر ممکن، از راه مابه‌التفاوت‌ها تأمین شدنی است؛ به گونه‌ای که در یک بخش، زیان کم و حق‌بیمه درخور توجه است و در بخش دیگر، زیان بسیار و حق‌بیمه همگی صرف هزینه می‌شود.

توجه به شرایط جغرافیایی، منطقه‌ای، تحلیل و ارزیابی، توان کارشناسی، شیوه ریسک‌پذیری، مدیریت ریسک و مانند آن در هر کشور شایان بررسی است که بیمه‌گران بین‌المللی نیز بر اساس تجزیه و تحلیل همین داده‌هاست که نسبت به پذیرش پوشش بیمه‌ای اقدام، و آن را پذیرش یا رد می‌کنند.

از همین رو، بویژه با توجه به شرایط کشورمان، می‌توان جایگاه دولت را به سه شکل و زیر عنوانهای: ۱- صندوق بیمه محصولات کشاورزی ۲- بیمه‌گران داخلی با توجه به نقش بیمه مرکزی ج.ا.ا و ۳- به طور مستقل و به عنوان پشتیبان حمایتی در فرایند بیمه‌گری در بخش کشاورزی مطرح کرد و آن را به شکل نمودار شماره ۱- نمایش داد:

فصلنامه
پژوهشی

نمودار شماره ۱- جایگاه دولت و کارگزاران بین‌المللی
در فرایند بیمه‌گری در بخش کشاورزی

به سخن ساده‌تر می‌توان سازوکار انتقال ریسک (بیمه) را در سطوح مختلف مطابق با نمودار شماره ۱ به شرح زیر نیز، ارائه کرد:

کشاورز، بخشی از ریسک را نگهداری می‌کند و بخشی را از راه کارگزار به صندوق بیمه محصولات کشاورزی به عنوان بیمه‌گر اولیه انتقال می‌دهد و در مواردی نیز، صد درصد ریسک را واگذار می‌کند که گاهی نیز، بیمه‌گران داخلی با توجه به شناخت دقیق از ریسک در این بخش، بویژه در زمینه دام و طیور، در پذیرش ریسک مشارکت می‌کنند. از آنجا که بسیاری از ریسکهای کشاورزی، در صورت روی دادن، حجم خسارتهای فراوانی را به دنبال خواهد داشت، از این رو پذیرش این ریسکها از سوی بیمه‌گران به تنهایی امکانپذیر نیست؛ زیرا پذیرفتن چنین تعهدهایی (ارائه پوشش بیمه‌ای) نیازمند توانگری بالایی است و بیمه‌گران نیز، به دلیل نداشتن چنین توانی، ناچار به اتکایی کردن بیمه این گونه ریسکها می‌شوند که با توجه به نمودار شماره ۱، میزان پوشش اتکایی از هر سطح به سطح دیگر، متناسب با نوع ریسک و پوشش بیمه‌ای و با توجه به توانگری سطح دیگر، متفاوت است و چنانکه مشاهده می‌شود، با توجه به گستردگی و حجم خسارت، بویژه زیانهای برآمده از روی دادن فجایع طبیعی، دولت به عنوان پشتیبان اصلی، مطرح است.

مشارکت ریسک بین دولت و صنعت بیمه

ریسکهایی مانند حوادث طبیعی برای بخش کشاورزی، در شماری از کشورها بیمه می‌شود. برای نمونه این گونه ریسکها در کشور فلسطین اشغالی (اسرائیل) از سوی شرکتی با نام «کانات KANAT»^۱ بیمه می‌شود. این شرکت مخصوص بیمه کردن زمینهای کشت پذیر کشاورزی و حیوانات است و ساختار آن در سال ۱۹۶۷ به وسیله صندوق بیمه برای ریسکهای طبیعی کشاورزی شکل گرفته است.

این شرکت که نیمی از آن از سوی دولتی فلسطین اشغالی، و نیمه دیگر آن به وسیله مؤسسه‌های کشاورزی فعال در زمینه تولید و پخش محصولات کشاورزی

۱. شرکت بیمه‌گر محصولات کشاورزی

و به منظور حمایت از زمینهای کشاورزی پشتیبانی می‌شود، پوششهای بسیاری از جمله بیمه حوادث طبیعی را در چارچوب پوششهای زیر ارائه می‌دهد.

بیمه اولیه محصولات کشاورزی

این پوشش، برای پرورش‌دهندگان میوه که به شیوه‌های مختلف در بازار فعالیت می‌کنند، از راه گروه بازاریابی میوه، ارائه می‌شود و شرکت بیمه‌گر، توافقیهای نخستین را در مورد شرایط و مقررات پوشش بیمه‌ای با شرکتهای فروش تعریف می‌کند.

پوشش جامع محصولات کشاورزی

این بیمه، مکمل پوشش اولیه است و از سوی شرکت بیمه‌گر اصلی، به طور مستقیم به تولیدکنندگان فروخته می‌شود. در حالی که پوشش بیمه مقدماتی به هزینه‌های تولید بر می‌گردد.

بیمه پوشش جامع، مجوز انفرادی است که بر کمیت و مقدار بیمه شده برای هر محصول پرورش یافته تأکید دارد یا به دیگر سخن، بهترین قیمت را برای هر محصول در یک شرایط ویژه، تصریح می‌کند.

تجربه نشان داده است که به دلیل پرداخت شدن یارانه ۲۵ درصدی روی حق بیمه‌ها، بیشتر تولیدکنندگان باید پوشش جامع را خریداری کنند تا از این راه، دسترسی به هدفهای پیشگفته، به وسیله پوشش گسترده‌تر فراهم گردد.

با این روش، ریسک به طور مشترک بین دولت و بخش کشاورزی به وسیله شرکت بیمه‌گر گنجانده می‌شود و بیمه برای محصولات کشاورزان فراهم می‌آید و با یک ابزار مدیریت ریسک، تولیدات بسیار زیادی از محصولات زراعی و محصولات باغی، مانند مرکبات و دیگر میوه‌ها و محصولات جانبی همچون انواع آب میوه‌ها، پنبه، و محصولات دامی، از جمله گاوهای شیری، پرورش ماهی و مانند آنها در مقابل همه نوع حوادث طبیعی، همچون توفان، رگبار، یخبندان، سرمازدگی، سیل، آسبها و بیماریهای دامی و گیاهی، زیر پوشش بیمه‌ای مطلوب قرار می‌گیرد.

فصلنامه
پژوهشی

در بسیاری از کشورهای اروپایی نیز، این گونه ابزار مدیریت ریسک، برپایه یک مشارکت ریسک میان بخش خصوصی و دولتی با مشارکت فعال یک شرکت بیمه‌گر اتکایی به نام «مونیک ری» صورت می‌پذیرد.

نقش کارگزاران بیمه بین‌المللی (تجاری) در بیمه کشاورزی

با توجه به اهمیت بیمه محصولات کشاورزی و شیوه ارائه پوشش مناسب برای این محصولات، در ادامه، گزیده‌ای از مطالعات صورت گرفته در این زمینه، ارائه شده است که برای این منظور دیدگاه‌های چند نمونه برجسته از کارگزاران بین‌المللی بیمه‌ای، در مورد چگونگی و شیوه شرایط بیمه کردن این محصولات و همچنین از دیدگاه بیمه‌ای، انجام عملیات اتکایی آن، با توجه به گزارشها و اسناد مربوط مورد بررسی قرار گرفته است^۱:

الف) دیدگاه کارگزاری بیمه اتکایی توبیاس لوشر^۲: این کارگزاری، یکی از کارگزاران بین‌المللی فعال در امر بیمه اتکایی محصولات کشاورزی است که پیش از انجام هرگونه عملی، نمونه‌هایی از قراردادهای بیمه اتکایی بیمه محصولات کشاورزی را در چارچوب فرمهای خاص^۳ (اسلیپ) ارائه می‌کند. برای نمونه، در فرمهای معرفی شده از سوی این کارگزار، یادآوری شده است که قرارداد بیمه اتکایی در چارچوب پوشش توقف خطر برای محصول برنج و جو در مقابل خطرهایی همچون زلزله، تگرگ، فساد محصول، اختلاف دما، پوسیدگی و فشار محصول، منعقد می‌شود. همچنین، محدودیتها در سه دوره ارائه شده است و در هر فرم شیوه و شرایط پرداخت حق بیمه، خسارت همگانی و ضمانت یا گارانتی و شرایط عمومی با توجه به عملکرد هر بخش مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱. این اطلاعات، با توجه به گزارشهای موجود از سوی کارگزاران فعال در زمینه بیمه اتکایی در زمینه اعلام شرایط پذیرش و واگذاری ریسک، استخراج شده است.

2. Tobias Luscher (کارگزار بیمه اتکایی و بیمه‌گر اتکایی)

3. Slip

در برخی از فرمهای مطرح شده، ضمن معرفی شرایط قرارداد، قرارداد بیمه اتکایی نیز در چارچوب پوشش اختیاری^۱ معرفی، و در فرمهای دیگری پوشش اضافی در چارچوب بیمه‌نامه موقت ارائه می‌شود.

در بخش دیگر، حق بیمه پرداختنی را که می‌توان به صورت نقد و یا اقساطی پرداخت کرد، معرفی می‌شود که در نمونه ارزیابی شده، حق بیمه در دو قسط با در نظر گرفتن میزان فرانشیز یا کاستنی در حدود ۲/۵ درصد از خسارت پدید آمده، معرفی شده و در شرایط عمومی برخی از این اسلیپها با اشاره به دوره‌های باران‌زا (به طور مثال در شرایط اعمال شده برای یکی از شهرهای ایران - اصفهان) و استثنای ریسک زیر پوشش، چند نمونه از شرایط اضافه شده به اسلیپ، یاد شده است.

در برخی از فرمهای معرفی شده، در یک چارچوب کلی بیمه اتکایی، و موقعیت جغرافیایی و اطلاعات بیمه‌گر اتکایی و سازماندهی و تشکیلات صندوق و ساختار بیمه‌نامه، مورد بررسی و معرفی قرار گرفته است.

از دیگر سو، به این نکته نیز پرداخته شده است که تجربه دیگر کشورها در مورد بیمه محصولات کشاورزی، بیشتر به علت ماهیت خاص این نوع بیمه و همچنین گستردگی دامنه خسارت و شرایط ویژه بیمه‌شدگان از دیدگاه بیمه‌گر اتکایی، درخور استفاده نیست و در موارد خاص که خطرها با توجه به شرایط عمومی بیمه‌نامه و تبیین و تعیین استثنای ویژه بتوان آن را به عنوان ریسک بیمه‌پذیر زیر پوشش قرار داد، می‌تواند به عنوان ریسک مطلوب مورد پذیرش بیمه‌گران اتکایی قرار گیرد، و در نهایت، با معرفی فرمهای خاص دیگری که ارزیابی آن از سوی متخصصان بیمه و کارشناسان اتکایی درخور بررسی بوده و شیوه پذیرش آن وابسته به صدور مجوز فنی از سوی شرکت اصلی است، ارائه آن را از سوی شرکت بیمه‌گر توصیه کرده است.

ب) دیدگاه کارگزاری بیمه UIB^۱: یکی دیگر از کارگزاران بین‌المللی فعال در امور بیمه‌ای است که افزون بر موارد پیشگفته، هدفهای بیمه و تجزیه و تحلیل خطرهای در معرض بیمه و نرخهای آچوئری و هدفهای طراحی پوشش و ساختار برنامه بیمه محصولات کشاورزی را نیز، مورد نظر قرار می‌دهد. همچنین، پایه و اساس پرداخت خسارت و غرامت و ارزیابی خسارت و در نهایت، نرخهای حق بیمه، ساختار کاستنی و فرانشیز و یک طرح سازماندهی شده بیمه را طراحی می‌کند و همراه با جزئیات آن در برنامه‌های کاری خود مورد بررسی و اجرا قرار می‌دهد (۱۳).

این کارگزار، در انجام عملیات بیمه‌ای خود، ضمن معرفی خویش به عنوان بیمه‌گر محصولات کشاورزی سندیکای بیمه، به بیان درخواستهای بیمه اتکایی اختیاری نیز می‌پردازد و در این زمینه به یک فهرست راهنما که از سوی بیمه‌گران محصولات کشاورزی از جمله QBE تهیه شده است، اشاره می‌کند که در آن حداقل اطلاعات درخواستی برای اجرای برنامه جدید بیمه‌ای و همچنین خارج کردن آن از برنامه اجرایی تعریف شده است. برای این منظور حداقل اطلاعات درخواستی برای اجرا عبارت است از:

- ۱- مجموع اطلاعات مربوط به تعداد بیمه‌شدگان و تنوع آنان، بیمه‌گر اصلی، بازار در دست مطالعه و بازار فروش و شبکه‌های فروش بیمه‌ای و اطلاعاتی در زمینه (حق بیمه‌ها، کمسیونها، و سرمایه‌گذاری‌ها و...)
- ۲- نوع تولیدات و بیمه‌نامه اصلی آنان
- ۳- مدل‌های ارزیابی خسارت و روشهای ارزیابی خسارت
- ۴- بررسی پایه‌های محاسبات بیمه‌ای در رشد نرخ بیمه
- ۵- روشهای اعمال فرانشیز و کاستنی و توضیح لازم درباره تاریخ قراردادهای دوره زمانی.

شیوه بیمه اتکایی نیز، درخور اهمیت است، به گونه‌ای که بیمه اتکایی، نوع قرارداد،

دوره زمانی پوشش‌های بیمه نامه اصلی، محدودیتها و درصد رشد اصلی حق بیمه و ارزش ریالی و پولی آن، جزئیات ریسک، شرایط اصلی، شرایط عمومی بیمه‌نامه‌ها و استثنایها، نرخ بیمه اصلی و همچنین موضوع درآمد برگرفته از حق بیمه از مواردی است که در بیمه محصولات کشاورزی می‌باید مورد تحلیل قرار گیرد و پرداختن به آن توصیه شده است.

ج) از دیدگاه کارگزار بیمه بین‌المللی با نام J. B. Boda Reinsurance: این کارگزار، با توجه به پیشینه کاری خود علاقه‌مند به فعالیت در زمینه بیمه محصول در ایران است و اطمینان دارد که بهترین خدمات را ارائه می‌دهد و با توجه به آنکه به صورت تخصصی در این رشته فعالیت می‌کند، گرایش به همکاری با بیشتر کشورها را در زمینه بیمه محصولات کشاورزی دارد. بر اساس دیدگاه این کارگزار بیمه‌ای، نبود اطلاعات کافی درباره بیمه محصولات کشاورزی، مانع اصلی فعالیت حرفه‌ای و گسترده در این رشته است؛ ولی مواردی را که به صورت تجربی در برخی از کشورها به مرحله اجرا درآمده است، به شرح زیر بیان می‌کند:

هیچ کشوری نمی‌تواند طرح اجرایی در یک کشور دیگر را در زمینه بیمه کشاورزی به سود خود به اجرا درآورد؛ زیرا طرح مناسب بیمه‌ای می‌باید با توجه به نیازمندیها و درخواستهای خاص هر کشور و مطابق با ویژگیهای منطقه‌ای و شرایط آب‌وهوایی همان کشور، طراحی شود و در آن، تنها اصول بیمه‌گری و سازوکارهای اجرایی و عملیاتی که مانند هم است و شایستگی اجرا دارد، تعمیم‌پذیر در کشور دیگر است؛ ولی ساختار و شیوه عملیات بیمه‌گری از کشوری به کشور دیگر متفاوت است.

تجربه‌های گذشته در بسیاری از کشورها نشان داده که بیمه محصولات کشاورزی با خسارتهایی سنگین روبه‌روست؛ از این رو کشورهایی که بیمه‌گران آنها می‌خواهند بیمه محصولات کشاورزی را برای نخستین بار اجرا کنند، باید به جستجوی بیمه‌گرانی بپردازند که دارای دانش فنی لازم و آماده حمایت همه جانبه از آنها هستند.

فصلنامه
پژوهشی

از دیدگاه این کارگزار بیمه‌ای در زمینه انجام عملیات بیمه‌گری محصولات کشاورزی، پیش از هرگونه فعالیتی، دسترسی به اطلاعاتی همچون اقتصادی بودن، در دسترس بودن، درآمد حق بیمه، شرکتهای صادرکننده، بیمه‌گران اتکایی، تجربه در روشهای ارزیابی خسارت و وضعیت نیروی کار آموزش‌دیده، بسیار لازم و ضروری شناخته شده است. همچنین این کارگزار، نوع قرارداد بیمه محصولات کشاورزی در بیمه اتکایی را به صورت مشارکت و یا قرارداد توقف خسارت، توصیه می‌کند؛ اما برای نوع و زمان آن می‌باید با بیمه‌گران اتکایی مذاکره شود.

این کارگزار، طرح آزمایشی بیمه‌های ارائه شده در هندوستان و شیوه، شرایط و تعهدات در آن را به عنوان یک نمونه از عملکرد اجرایی و موفق خود به شمار می‌آورد که در آن توجه به فصل و نوع محصول، اختیاری و یا اجباری بودن قرارداد، منطقه پوشش و نرخ و شرایط بیمه‌ای و چگونگی پرداخت و ارزیابی خسارت و همچنین میزان حداکثر ریسک زیرپوشش را به عنوان عوامل مؤثر در پذیرش ریسک کشاورزی مورد نظر قرار می‌دهد و این عوامل را از نکته‌های مثبت در پذیرش و اتکایی کردن این نوع ریسک، در نظر می‌گیرد.

در مجموع، به طور روشن، عواملی همچون علت حادثه، استثنایها، شرایط و شیوه جبران غرامت و مدت بازپرداخت و مراحل رفع اختلاف و همچنین میزان تخفیف بیمه‌ای و نرخ بیمه، به عنوان عوامل مؤثر بر پذیرش ریسکهای کشاورزی، مطرح، و توجه به آن نیز، توصیه شده است.

د) دیدگاه کارگزار بین‌المللی مطرح در زمینه بخش کشاورزی، به نام محمود خیراز^۱:

این کارگزار نیز، شرکت بیمه محصولات کشاورزی در هندوستان و همچنین شرکت «KMD»^۲ را یادآور می‌شود و استفاده از پوششهای اتکایی در این باره را

1. Mahmood Khairaz

۲. شرکت بیمه فعال در هندوستان، با پرتفوی بالا در بخش کشاورزی

مطرح می‌کند که به طور عمده به صورت قرارداد مشارکت^۱ و یا توقف خسارت^۲ یا مازاد زیان عرضه می‌شود و به نمونه‌های اجرایی آن در کشور هندوستان اشاره دارد. مهمترین نکته‌های درخور توجه از سوی وی درباره انتقال ریسک افزون بر موارد یاد شده در بخشهای دیگر، ضرورت توجه به میزان حمایت بیمه اتکایی و نرخ و شرایط آن است که به باور وی به عنوان یک کارگزار فعال بیمه‌ای در عرصه بین‌المللی، باید برای بیمه‌گران اتکایی که در زمینه محصولات کشاورزی فعالیت می‌کنند، موردنظر قرارگیرد.

در مجموع، با توجه به شرایط اعلام شده از سوی برخی کارگزاران از جمله «UIB»، آغاز فرایند بیمه‌گری و پذیرش ریسک در بخش کشاورزی را می‌توان وابسته به ارائه و شناسایی اطلاعات درخواستی زیر دانست:

۱- اطلاعات کاربردی در زمینه نوع محصول و نوع پوشش

۲- هدفهای بیمه

۳- نرخ و مبنای محاسبه آن

۴- ساختار بیمه‌ای کشور

۵- ارزیابی خسارت و جبران غرامت

۶- مباحث مربوط به ریسک پیشنهادی با توجه به بخشبندیهای ارائه شده از سوی کشور مورد نظر

از سوی دیگر مؤسسه «QBE» که یک کارگزار بیمه‌ای است، این شرایط و اطلاعات را در چارچوب اسلیپهای متناسب لازم می‌داند و بستن هرگونه قراردادی را وابسته به ارائه اطلاعات در جهت طراحی فرمهای مشخص، ارزیابی می‌کند.

اکنون با توجه به بررسیهای صورت گرفته و واکاوی چند نمونه از شرایط کارگزاران فعال در اتکایی کردن بیمه‌نامه‌های رایج و بررسی شرایط و امکان واگذاری

1. Quata Share
2. Stop- Loss

مجدد ریسکهای برخاسته از وقوع خطر برای محصولات کشاورزی، در ادامه، عوامل مؤثر بر بیمه کردن محصولات کشاورزی، به طور کلی و قرارداد اتکایی، به طور خاص، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

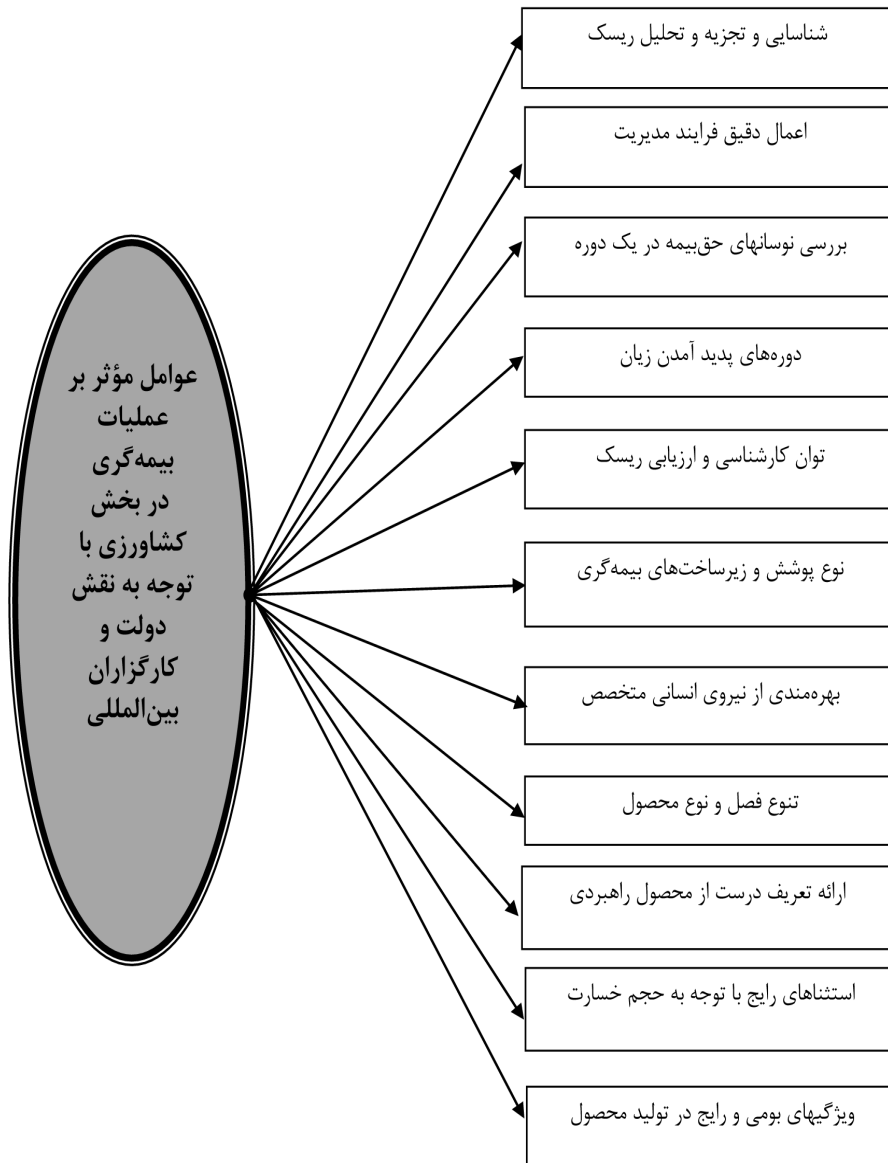
عوامل مؤثر بر انتقال ریسک و فرایند بیمه‌گری در بخش کشاورزی

چنانچه گفته شد، با توجه به شناخت و نقش هریک از بخشهای اثرگذار بر بیمه محصولات کشاورزی، بیمه‌گذاران (کشاورزان)، بیمه‌گران، دلان بین‌المللی، کارگزاران و در سطحی گسترده‌تر، دولت، می‌توان چنین گفت که هیچ کشوری نمی‌تواند طرح اجرایی بیمه محصولات کشاورزی در یک کشور دیگر را نسخه‌برداری و پیاده‌سازی کند؛ بلکه هر کشوری می‌باید، طرح مناسب را با توجه به نیازمندیها و درخواستهای خود، فراهم آورد؛ زیرا تجربه بسیاری از کشورها نشان داده که بیمه محصولات کشاورزی با خسارتهای سنگین روبه‌روست و به دلیل پیشبینی ناپذیر و فاجعه‌آمیز بودن خطرهای این بخش و با توجه به موقعیت جغرافیایی هر کشور، تغییرات ویژه و تدبیرهای خاص خود را می‌طلبد که این عوامل در ارائه نرخ و سقف تعهدات شرکت‌های بیمه، بسیار مؤثر است.

از این رو اجرایی کردن چنین طرحی برای نخستین بار در هر منطقه‌ای، نیاز به دانش فنی و حمایت همه‌جانبه بیمه‌گرانی دارد که به صورت تخصصی در این زمینه فعالیت می‌کنند. طبقه‌بندی اطلاعات لازم و شناسایی موقعیت جغرافیایی و ارائه اطلاعات درخواستی بیمه‌گذاران نیز، با توجه به موقعیت منطقه‌ای، بسیار ضروری است. با عنایت به آنچه در طرحهای آزمایشی ارائه شده است، توجه به نوع پوشش (اختیاری یا اجباری)، شرایط و نوع تعهدات، فصل و نوع محصول، منطقه پوشش، استثنایها، چگونگی محاسبه نرخ که همگی از جمله شرایط ابتدایی و اصلی برای تحقق یافتن چنین بیمه‌نامه‌هایی است، بسیار اهمیت دارد.

سرانجام، با توجه به موارد پیشگفته و نقش هریک از بخشهای معرفی شده،

می‌توان عوامل مؤثر بر فعالیت بیمه‌گری در بخش کشاورزی را به شرح نمودار شماره ۲، پیشنهاد کرد:

فصلنامه پژوهشی

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

چنانکه در نمودار شماره ۲ مشاهده می‌شود و با توجه به نقش دولت و ساختار عملیات بیمه‌ای در بخش کشاورزی و همچنین عوامل مؤثر در بررسی و پذیرش ریسک محصولات کشاورزی که نقشی فعال از سوی کارگزاران بین‌المللی بیمه در زمینه پذیرش و انتقال این نوع ریسک دارد و نیز با توجه به شرایط و عوامل مؤثر ارائه شده از سوی کارگزاران بین‌المللی که در این مقاله مورد بررسی قرار گرفت؛ در نهایت می‌توان شناخت و بررسی موارد زیر را به عنوان اصلیت‌ترین عوامل مؤثر و آسان‌کننده فرایند بیمه‌گری در بخش کشاورزی در هر کشور به شمار آورد که پیش از انجام هر نوع عملیات بیمه‌ای، شناخت این موارد ضروری است و می‌باید در طراحی و پیاده‌سازی مدل بیمه‌ای برای زیر پوشش قرار دادن محصولات کشاورزی و همچنین دیگر بخشهای مرتبط با آن از جمله دام و طیور به کار گرفته شود:

الف - اطلاعات درخواستی بیمه‌گران باید، با توجه به موقعیت منطقه‌ای کشور، مورد شناسایی، و در چارچوب یک طرح تحقیقاتی، نیازمندیها و سطح دامنه ریسک مورد ارزیابی قرار گیرد، به گونه‌ای انجام این طرح در جهت پاسخ به این پرسش باشد که آیا پس از عملیاتی کردن چنین طرحی، دسترسی به اطلاعات در حد انتظار بیمه‌گران موجود است یا نه؟

ب - با توجه به تجربه‌های کشورهای مطرح در این زمینه، امکان بررسی بیمه‌نامه‌های موجود فراهم شود و چگونگی اجرا و شرایط آن با توجه به قوانین و مقررات رایج در کشور مورد تطبیق قرار گیرد (۲).

ج - از آنجا که با توجه به سطح و گستردگی ریسک در بخش کشاورزی، ارائه نوع پوشش و قرارداد بیمه بسیار اهمیت دارد و اغلب نیز، این پوششها در چارچوب قراردادهای انکایی عرضه می‌شود، بررسی تخصصی و تطبیقی قراردادهای منعقد شده موجود در کشورهای نمونه (با توجه به نوع قرارداد و امکانسنجی آن، شرایط و استثناءها و مانند آن) ضروری به نظر می‌رسد.

د- به ویژگیهای اقتصادی کشور مورد مطالعه و نقش کشاورزی در اقتصاد آن

بیمه و
کشاورزی

سال نهم
شماره ۳۱ و ۳۲
۱۳۹۱

کشور توجه شود و شدت و ضرورت جبران زیانهای وارد شده در این بخش و تأثیرهای اقتصادی و اجتماعی و سیاسی برخاسته از آن مورد بررسی قرار گیرد.

بنابراین با نگاهی موشکافانه و بررسی دقیق سازوکار و شیوه فرایند بیمه‌گری در بخش کشاورزی می‌توان دریافت که افزون بر اثر متغیرها و عوامل مؤثر بر عرضه و تقاضای بیمه در بخش کشاورزی از جمله متغیرهای کلان اقتصادی همچون (درآمد ملی، تورم، نرخ رشد، و مانند آن) و موقعیت جغرافیایی و شرایط اقلیمی با توجه به میزان خسارت در بخش کشاورزی (محصولات و ماشینهای کشاورزی، دام و طیور و مانند آن) در صورت وقوع ریسک و جبران ناپذیر بودن خسارت و دیگر عوامل مؤثر بر توسعه بیمه محصولات کشاورزی، توجه به نقش و جایگاه بیمه‌گران، با توجه به شیوه انتقال خطر که همان بیمه کردن ریسکهای موجود در این بخش است، بسیار ضروری است و متناسب با فرایند عملیات بیمه‌گری و بهره‌مندی از امکان توزیع ریسک از سوی بیمه‌گران، توجه به نقش کارگزاران بین‌المللی بیمه (چنانکه در مقاله نیز تشریح شد)، بیش از پیش نمایان می‌شود. از آنجا که پذیرش ریسک، نمایانگر به کار بسته شدن مدیریت دقیق ریسک، در درجه نخست از سوی بیمه‌گران و در درجه بعد از سوی کارگزاران بیمه است؛ از همین رو می‌توان نقش دیگری را برای کارگزاران بیمه کشاورزی در نظر گرفت و آن هم طبقه‌بندی ریسک و شناسایی پرتفوی مناسب در زمینه بیمه محصولات کشاورزی است. با توجه به آنچه پیرامون نقش کارگزاران بین‌المللی بیمه در این زمینه مطرح شد، می‌توان ایفای این نقش از سوی کارگزاران را عاملی مناسب در جهت جذب مشارکت و حمایت دولت نیز، به شمار آورد. بنابراین می‌توان این دو عامل را مکمل یکدیگر در جبران زیانهای برخاسته از وقوع ریسک در بخش کشاورزی با توجه به نقش و جایگاه هر یک در فرایند بیمه‌گری به شمار آورد.

منابع:

۱. ایثاری. بهزاد، (۱۳۸۴)، «نقش بخش خصوصی در توسعه بیمه کشاورزی»، مجموعه مقالات اولین سمینار توسعه اقتصادی، بهار ۸۴.
۲. بهره‌وری و کشاورزی «مقالات منتخب» (۱۳۷۸)، مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی، بخش اطلاعات و انتشارات، تهران.
۳. جلالی لواسانی. احسان، (۱۳۸۵)، «تگرگ و برداشت محصول»، نشریه تازه‌های جهان بیمه، شماره ۱۰۲، آذر ماه ۱۳۸۵ انتشارات پژوهشکده بیمه مرکزی ایران.
۴. دهقانی. علی، (۱۳۸۳)، «سازوکارهای نظارت کارا بر عملیات بیمه محصولات کشاورزی در ایران»، مجموعه مقالات همایش توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری، ۲۶ و ۲۷ دی‌ماه ۱۳۸۳، صندوق بیمه محصولات کشاورزی، تهران.
۵. سجادی. فاضل، (۱۳۸۳)، «بررسی وضعیت عملکرد بخش خصوصی در بیمه کشاورزی»، مجموعه مقالات همایش بیمه کشاورزی، ۲۶ و ۲۷ دی ماه ۱۳۸۳.
۶. فصلنامه پژوهشی بیمه و کشاورزی، بهار و پاییز ۱۳۸۳ و ۱۳۸۸.
۷. فصلنامه پژوهشی بانک و کشاورزی، پاییز و زمستان ۱۳۸۴.
۸. میرزا اردستانی. حمید، «تجربه کشورهای اروپایی در خصوص بیمه محصولات کشاورزی»، صندوق بیمه کشاورزی.
۹. مستندات و طرح‌های پژوهشی موجود در واحد تحقیقات صندوق بیمه کشاورزی.

10. Agricultural Economic Report, No.44 United State Department of Agriculture.
11. Agricultural Insurance Schemes , Administrative Arrangement N.AGRI-2005 Between DG Agriculture (DG AGRI) and DG joint Research Center (the JRC),*Final Report*, November,01.2006
12. Concept UAC and Practical Consideration for Sharing Catastrophic/ Systemic Risks. Review of Agriculture Economic 424-441.
13. Chopra S.D “Risk Management In Agricultural Farm Enterprise diversification? *Journal of Agricultural Economics* 60 (1) iscussion Paper 03-08 indian Statistical Unit Delhi
14. Dandekar. V. M. , (1979), “Crop Insurance in India Economic and political Weekly. june 26
15. Ethan Ligon ,(2011) .Supply and Effects of Specialty Crop Insurance, NBER Working paper No.16709 ,January ,Cambridge, MA 02138
16. Hail Destroys Fruit Harvest by [Johannes Assfalg , Munich], page 26 , Schadenspiegel (losses and loss prevention) 48 th year 2005 , No 2
17. .Ministry of consumer Affairs.Food & Public Distribution, Committee on long term grain policy July 22,2002
18. O,Donoghue, E.,M. Robert and N. Key (2009).Did the federal crop insurance reform act alter.
19. Sekhar c.s , (2003) “Volatility of Agricultural Prices_ An Analysis of Major International & Domestic Markets”. June 2003 Working Paper No,103 Indian Council for research on international economic Relations, New Delhi.india
20. viewed 10jun 2012 , < 19 - http://www.in.gov/doi/files/American_Agricultural_Ins_Co_Final_Exam.pd “report of examination of American Agricultural Insurance Company”, December 31, 2008

بیمه و
کشاورزیسال نهم
شماره ۳۱ و ۳۲
۱۳۹۱

Study of Role of International Insurance Brokers and Governments in Transferring Risk and Insuring Process of Agricultural Products

E. Jalali Lavasani*

Abstract

In each country, the agricultural products considering their production rate, diversity, climate zone extension and prepared lands for cultivation are different. Based on these differences, cultivation area, livestock husbandry and products' diversity and so the production methods would vary. Hence, the employment rate in each sector would change along the variation. These factors may cause risks in agriculture sector in each zone. Since many of the agricultural products face risks such as natural disasters (flood, storm, hail, etc), diseases and careless to economic indexes and planning, so they must be considerate by the government. On the other hand, control tools and evaluation of these risks should be identified. Besides, damages caused of these risks, paying attention to the role of agricultural products' insurance in economic development, insuring process, risk transforming and necessity of insurance coverage for agricultural products would be assessed. Considering the damages in agriculture sector, the role of international insurance agencies and governments as a tool in controlling risks and damage reduction will be analyzed. Furthermore, the effective factors on agricultural insurance extension and also the tools in controlling risks using indexes introduced by the international insurance agencies in agriculture sector are studied.

Keywords:

Risk, Crop Insurance, Reinsurance, Insurance Strategy, Insurance Credit, Insured, Insurer.

فصلنامه
پژوهشی

* Senior Expert & Researcher of Institute of Insurance Researches, Central Insurance of Iran.